

Tartalmi kivonat

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Készítette: Pukkai Viktória

A Jászberényi Homoki Tanyavilág Tájhasználati

Átalakulása

2025

A kutatás középpontjában Jászberény déli külterülete, azon belül az egykori Homoki marhajárás tanyavilága állt. A Homoki marhajárás területe régen a város egyik legfontosabb központja volt, a klasszikus tanyasi életforma jelképe. Az utóbbi évtizedekben viszont ez a világ sokat változott, a tanyák egy része elnéptelenedett, mások pedig új szerepet kaptak, a hagyományos gazdálkodás visszaszorult. A kutatás célja az volt, hogy megmutassa, hogyan alakult át ez a táj az idők során, hogyan hatott rá a mezőgazdaság modernizációja, az urbanizáció, illetve milyen lehetőségek rejlenek benne ma a vidéki élet szempontjából.

A vizsgálat nem terjedt ki a teljes Homoki marhajárás területére, csak azokra a részekre, amelyeket korábban még senki sem elemzett részletesen. A lehatárolást régi térképek, főként Bedekovich Lőrincz munkái alapján kezdtem, majd a dűlőutak segítségével pontosítottam. Portelek belterületét leszámítva viszont a három külterületi rész (Újerdő, Tőtevény és a Porteleki tanyák) elválasztása nem egyszerű, mivel nincsenek köztük hivatalos közigazgatási határok. A kutatás során többféle módszert használtam, mint a térképi elemzést, terepi bejárásokat és beszélgetéseket a helyiekkel, ennek köszönhetően átfogóbb képet kaptam a jelenlegi helyzetről.

A vizsgálat során jól látszott, mennyire sokszínű ez a külterület. Vannak még működő tanyák, ahol aktív gazdálkodás folyik, de találkoztam olyanokkal is, amelyeket már inkább hobbiból tartanak fenn, vagy rekreációs, turisztikai célra használnak. Természetesen akadnak elhagyott, romos épületek is, viszont ezek is őrzik a múlt nyomait.

A legnagyobb problémát az infrastruktúra hiánya jelenti. Sok helyen hiányzik a megfelelő úthálózat, a közvilágítás, vagy az alapvető szolgáltatások elérhetősége. Ezek fejlesztése nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a külterületi élet vonzóbbá váljon, így a még lakott tanyák hosszú távon is fennmaradhassanak.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a Homoki tanyavilág az elmúlt évtizedekben jelentősen átalakult, de még mindig értékes része Jászberény tájképének és kulturális örökségének. A terület változásai jól tükrözik, hogyan alkalmazkodtak az itt élők a gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásokhoz. A tanyák ma már nemcsak a múlt emlékei, hanem a jövő vidéki életének is fontos elemei lehetnek.

Összességében elmondható, hogy a Homoki marhajárás ma is különleges értéket képvisel. A hagyományos tájhasználat, és az új funkciók megjelenése mind azt bizonyítja, hogy ez a

terület nem lezárt múlt, hanem élő, folyamatosan alakuló tanyaterületek összessége. A jövőben a fenntartható fejlődés, illetve a közösségek megerősítése lehet a kulcsa annak, hogy ez a sajátos táj megőrizze értékeit, és továbbra is szerves része maradjon Jászberény életének.